

Samenwerking is onmisbaar bij de aanpak van krimp

Bettina Bock (56) is sinds twee weken bijzonder hoogleraar Bevolkingsdaling en Leefbaarheid voor Noord-Nederland. Ze brengt een frisse blik op veelbesproken thema's mee.

✎ Erik Betten ✎ ANP, Dick Manshande

Over belangstelling heeft Bettina Bock niet te klagen, sinds haar aanstelling als bijzonder hoogleraar aan de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen van de Rijksuniversiteit Groningen. „De media melden zich, maar ook vanuit de politiek wordt contact gezocht”, zegt ze. Gedeputeerden uit de regio, Haagse ambtenaren, ze willen allemaal graag kennismaken met de eerste hoogleraar Bevolkingsdaling en Leefbaarheid voor Noord-Nederland. De verwachtingen lijken hooggespannen. „Ik heb een aanstelling voor één dag in de week”, relateert Bock. „En ik ben niet de eerste die dit onderzoekt, er gebeurt al veel op dit vlak. Mijn functie zal draaien om het verbinden van partijen. Verbinding tussen iedereen die onderzoek verricht op dit vlak, maar ook verbinding met bestuurders. Ik ga kijken wat de interessante, nieuwe ontwikkelingen zijn. Maar ik wil vooral ook nagaan wat we samen kunnen doen. Hoe kan onderzoek het beleid versterken?”

Die praktische, toegepaste kant van de leerstoel spreekt Bock aan. Dat de in Keulen geboren Bock de positie kreeg, heeft niet zozeer met haar kennis van Noord-Nederland te maken, wel met haar expertise op het vlak van plattelandsontwikkeling. Sinds 1996 werkt ze als plattelandsocioloog aan Wageningen Universiteit. Haar onderzoek bracht haar tot ver over de grenzen, maar altijd met de blik gericht op de veranderingen die plattelandsgebieden doormaken. „Ik denk dat mijn internationale netwerk heeft mee-

gewogen bij de beslissing mij aan te stellen.”

Bevolkingsdaling is geen uniek Noord-Nederlands onderwerp. Het komt in meer gebieden voor, vaak ook al langer, en het zal nog meer gebieden gaan treffen. „Ik wil weten hoe de krimp verloopt, en hoe je er een positieve draai aan kunt geven. Voorbeelden uit het buitenland kunnen ons daarbij ook helpen.”

Ter voorbereiding op haar nieuwe functie ging Bock een weekje fietsen door Noord-Groningen. „Terwijl ik daar rondreed, dacht ik: wat een mooi gebied is dit!” Ruimtelijke kwaliteit is heel belangrijk

Wat je kent, vind je normaal. Wat je niet kent, moet je leren begrijpen. Daar leer je een heleboel van

voor wie er wonen, maar ook voor de kans om belangstelling van buiten te trekken. „Het laatste dat je wilt is het beeld oproepen dat het een en al ellende is in een krimpgebied. Zoals mijn Griekse collega's laatst zeiden: het gaat hier slecht, maar we wonen wel in het mooiste land ter wereld. Het heeft een rechtstreeks effect op wie er wonen.”

Domme vragen
Fryslân kent Bock niet goed. Ze is er wel eens geweest, heeft de provincie

meegenomen in landelijke onderzoeken, maar een scherp beeld van Fryslân heeft ze nog niet. Een frisse blik? „Je kunt ook zeggen dat ik nog veel te leren heb. Mijn ervaring met het doen van onderzoek is in elk geval dat zo'n perspectief een groot voordeel heeft: je kunt domeinen vragen stellen. Wat je kent, vind je normaal. Wat je niet kent, moet je leren begrijpen. En daar leer je een heleboel van.”

Het trekken van vergelijkingen is een uitstekende manier om beter inzicht te krijgen. „Het lijkt me dan ook belangrijk om verder te kijken dan alleen het Noorden, maar ook verder dan alleen Nederland. In andere landen zijn er al veel langer gebieden waar de bevolking daalt en wegtrekt. Dat internationale perspectief hoop ik toe te voegen.”

Wie de publicaties van Bock bekijkt, ziet veel artikelen over dierenwelzijn. Het onderwerp kwam min of meer toevallig op het onderzoekspad van Bock, maar daaruit haalt ze een bredere lijn die van belang is voor het hele platteland. „Je ziet dat in de discussie over intensieve veehouderij de verandering naar een meer stedelijk platteland doorwerkt. Een deel van de bevolking is weggetrokken, maar daar zijn meer stedelijk georiënteerde bewoners voor teruggekomen.” Het is een ontwikkeling die de meeste plattelandsgebieden kennen. „De samenstelling van de bevolking verandert. Dat gaat gepaard met steeds meer eisen en verwachtingen ten opzichte van de boer en het landschap. Daardoor bestaat er minder tolerantie voor de boer, en

is de plaats van landbouwproductie in de streek ook niet langer onomstreden.”

Landbouw

Bock is iets opgevallen bij het bestuderen van de manier waarop in het Noorden over bevolkingsdaling en het platteland wordt gesproken. „Die discussie is nu heel erg gericht op de bewoners en hun voorzieningen. Wat gebeurt er met de scholen, met de winkels, met de zorg? De landbouw wordt in die discussie helemaal niet genoemd.” Wat niet wil zeggen dat er geen debat over landbouw is. „Die discussie is er

In andere landen zijn er al veel langer gebieden waar de bevolking daalt en wegtrekt

zeker, maar dat is een andere. De twee onderwerpen worden als niet-gerelateerd gezien. Daar verbaas ik me over. Vroeger was de landbouw meteen in beeld als het ging over plattelandsontwikkeling, en volgens mij is het nog steeds de moeite waard om erover na te denken of er bruggen te slaan zijn. De problematiek van de krimp en die van de veranderende landbouw zijn in samenhang te bekijken. Ik denk niet dat daarbij belangen per se tegenover elkaar hoeven te

staan. Tenslotte zijn de boeren ook bewoners.”

Het brengt Bock op de kernwaarde die bij de aanpak van de gevolgen van krimp centraal moet staan: samenwerking. „Het gaat erom dat je met elkaar de dingen opvangt die wegvallen. Dat heeft met bevolkingsdaling te maken, maar ook met de herstructurering van de welvaartsstaat. Wat men de participatiesamenleving noemt. Dat heeft op het platteland zijn eigen uitwerking, en ook daarvan moeten we de gevolgen opvangen.”

Mislukte dorpen

Critici van de participatiesamenleving wijzen erop dat het de kwetsbare leden zijn die het onderspit delven zonder ondersteuning. Bock deelt die kritiek, en trekt die door naar dorpen als geheel. „Burgerparticipatie is iets geweldigs. Maar we moeten ook de grenzen erkennen en herkennen van die zelfredzaamheid. Wat doen we als het de burgers in een dorp niet lukt om hun eigen oplossingen te vinden? Wat als de veerkracht daar ontbreekt?”

Er dreigt een tweedeling te ontstaan tussen geslaagde en mislukte dorpen. Bock wil de komende vijf jaar gebruiken om dat te voorkomen. „In Duitsland heeft men een bepaald concept voor een multifunctioneel centrum ontwikkeld dat dorpen kunnen overnemen, compleet met coaching en begeleiding. Naar dat soort modellen moeten we op zoek, zodat niet elk dorp zelf het wiel weer moet uitvinden. Want als ieder dorp uit zichzelf echt zo initiatiefrijk zou zijn, hadden we het nu niet over een krimpprobleem.”